

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
Медицина және денсаулық сақтау факультеті
Эпидемиология, биостатистика және дәлелді медицина кафедрасы

«Ғылыми зерттеулердің этикасы және әдістемесі» пәні бойынша
қорытынды емтиханның бағдарламасы

Құрастырған: эпидемиология, биостатистика және дәлелді медицина кафедрасының
доцент м.а., м.ғ.к. Даниярова А.Б.

ПӘННІҢ ОӘК БЕКІТІЛДІ

медицина және денсаулық сақтау факультетінің Оқу Кеңесі,
хаттама № « » 2020 ж.

Кафедра мәжілісінде қарастырылды және
ұсынылды « » _____, хаттама №

Факультеттің әдістемелік бюросымен
ұсынылды « » 2020 ж.,
хаттама № .

Алматы
2020

«Ғылыми зерттеулердің этикасы және әдістемесі»
пәні бойынша қорытынды емтиханның
БАҒДАРЛАМАСЫ

Емтиханға енгізілген сабақтардың тақырыптары: Қорытынды емтихан жазбаша (кейс-тапсырма) түрінде өтеді. Тақырыптар барлық жұмыс түрлерін қамтиды: дәрістер, семинарлар, зертханалық сабақтар, магистранттардың өзіндік жұмыстарының тақырыптары.

Оқыту нәтижесі:

Емтиханға дайындалу барысында барлық негізгі теориялық мәліметтерді, терминология, әдістерді қайталау керек.
Магистрант пәнді аяқтаған соң меңгеруі қажет:

1. Эпидемиологиялық зерттеулердің ұғымдары мен терминдерін, жіктелуін, оларды жүзеге асырудың негізгі әдістерін, денсаулық сақтау саласындағы зерттеулер барысында алынған мәліметтерді статистикалық талдау ерекшеліктерін сипаттау.
2. Эпидемиологиялық зерттеулердің жоспары.
3. Аналитикалық зерттеу жүргізу.
4. Рандомизирленген бақылаулы сынақтарды өткізу принциптерін негіздеу және бағалау.
5. Эпидемиологиялық зерттеулер жүргізудің құқықтық және этикалық аспектілерін негіздеу.
6. Зерттеу үшін дәлелдер іздеу.

1. Ғылым, оның негізгі қызметтері. Ғылыми зерттеулер.

Ғылым - бұл бағытталған ғылыми-зерттеу саласы табиғат, қоғам және ойлау туралы жаңа білім алу. Ғылым рухани мәдениеттің ең маңызды компоненті болып табылады. Ол келесі өзара байланысты белгілермен сипатталады. Ғылым — уақыт пен кеңістікте бар, зерттеуге болатын шынайы нақты нәрселердің заңдары мен қағидаларын, тәртібі мен құрылымын объективті түсіндіретін, эксперимент пен бақылауға негізделіп, математикалық есептеуді қолданып, жүйелі түсінік қалыптастыратын таным саласы.

2. Ғылыми зерттеулерді ұйымдастырудың нормативтік құқықтық негіздері.

Құқықтық база ғылыми зерттеулерді ұйымдастыруды және жан-жақты қолдауды реттейді, ғылыми-зерттеу қызметін басқарудың құқықтық негізін құрайды, ғалымдардың авторлық құқығын заңды түрде қорғайды, оларға ғылыми дәрежелер мен атақтар беру тәртібін анықтайды. Оның құрамына әр түрлі деңгейдегі көптеген нормативтік құжаттар кіреді: федералдық заңдар, салалық бұйрықтар мен қаулылар, Федерация мен жергілікті билік органдарының заңнамалық актілері, ғылыми-зерттеу институттары, университеттер және басқа да ғылыми қызметпен айналысатын мекемелер басшыларының бұйрықтары, бұйрықтары

3. Ғылыми зерттеу әдісі, әдіснамасы және әдістемесі.

Әдістеме іс-әрекетті ұйымдастыруды адамның мақсатты іс-әрекеті ретінде қарастырады. Іс-әрекетті ұйымдастыру дегеніміз - оны нақты және анық жүйемен біріктіру оның процесін анықтайтын сипаттамалары, логикалық құрылым іске асыру. Тақырыпты тұжырымдау. Бұл кезеңде ғылыми тақырыппен немесе танысатын проблемамен жалпы танысу жұмыс және әдебиеттермен алдын-ала танысу, содан кейін зерттеу тақырыбы

4. Ғылыми ақпаратты іздеу, жинақтау және өңдеу.

Ғылыми-әдістемелік зерттеулер - жалпы ғылыми-педагогикалық зерттеулердің бір түрі. Сондықтан оның барлық белгілері оған тән. Кез-келген ғылымда зерттеуші нақты нақты объектілермен айналысады. Зерттеу жұмысы - бұл білімгердің өз білімін және оларды нақты практикалық мәселелерді шешу үшін қолдану қабілетін ашатын, өз бетімен жүргізген зерттеуі.

Жұмыс логикалық тұрғыдан толық болуы керек және оқушының арнайы терминологияны дұрыс қолдана білу, өз ойын нақты айту, ұсыныстарды дәлелдеу қабілетін көрсетуі керек.

5. Зерттеу жұмысының кезеңдері.

Ақпарат іздеу - бұл іздеу процесі барлығының мәтіндер жиынтығы (құжаттар) сұраныста көрсетілгендерге арналған тақырып немесе қамтуы керек қажетті тұтынушы фактілері, ақпарат. Ғылыми қызметтің этикалық негіздері.

6. Әдістеменің этикалық негіздері.

Кез келген адамнан бастап белсенділік қоғамда жүзеге асырылады, содан кейін ол негізделеді (дәлірек айтсақ, әрқашан негізделуі керек) адамгершілікке негізделген және адамгершілік нормаларына сәйкес ұйымдастырылған.

7. Ғылыми қызметтің этикалық негіздері.

Нақты ғылымда ғылыми білімдер, тек осы ғылымға ғана тән өзіндік, бар арнайы әдістер (математикалық, биологиялық әдістер және т.б.). Әр түрлі ғылымдардың өзара енуі нәтижесінде арнайы зерттеу әдістері басқа ғылымдарда қолданылуын табады. (мысалы, медицинадағы, физиологиядағы математикалық әдістер және т.б.).

8. Ғылыми зерттеулерді этикалық реттеу принциптері.

Биоэтика принциптері жүргізуде болған жағымсыз тәжірибеге жауап ретінде пайда болды. Бірқатар халықаралық басшылық, содан кейін құқықтарға, ар-намысқа және құрметке кепілдік болып табылады зерттеушілердің қадір-қасиеті, қауіпсіздігі және әл-ауқаты және зерттеу нәтижелерінің сенімділігі мен құпиялылығы.

9. Зерттеуді талдау және қорытынды тұжырымдау.

Ғылыми зерттеулерді талдау және жобалау. Бұл кезеңде эксперименттердің нәтижелері теориялықпен салыстырылады мәліметтер мен сәйкессіздіктерді талдау. Содан кейін теориялық модельдер нақтыланып, қосымша эксперименттер жасалады, соның негізінде гипотезаларды теорияға айналдыру мүмкін болады. Ғылыми жұмыс бұл кезең ғылыми тұжырымдарды тұжырымдаумен және ғылыми-техникалық есепті дайындаумен аяқталады. Зерттеу нәтижелерін өндіріске енгізу, экономикалық тиімділікті анықтау. Әрбір теориялық зерттеу үлкен ақыл-ой еңбегін қажет етеді, сондықтан сәтсіздіктер болуы мүмкін.

10. Зерттеу жұмысын жобалауға қойылатын жалпы талаптар мен ережелер.

Ғылыми жобалардың ауқымы жеткілікті кең. Оларға рефераттар, есептер, тест жұмыстары, курстық жұмыстар, қорытынды, қорытынды біліктілік жұмыстары, әдістемелік әзірлемелер, жобалар кіреді. Сонымен қатар, ғылыми жұмыс тақырыбының өзектілігі зерттеу объектісі мен пәнінің өзектілігін көрсетеді. Ең алдымен, жаңарту тақырып оның маңызды ғылыми және қолданбалы мәселелермен байланысын болжайды. Алда тұрған міндеттерді қысқаша баяндау қажет таңдалған тақырып тұрғысынан ғылыми пәннің теориясы мен практикасы зерттеу және нақты жағдайлар.

11. Зерттеу жұмысына рецензия жасау.

Рецензия - бұл шолу және өзара тексеру процедурасы мақсатында баспаға ұсынылған ғылыми мақаланың шолушылары оның жариялануының орындылығын анықтау, оның артықшылықтарын анықтау және кемшіліктер, бұл автордың қолжазбасын жақсарту үшін маңызды процедура.

12. Наукометрия, оның көрсеткіштері.

Наукометрия - бұл ғылымның эволюциясын бірнеше рет өлшеу және ғылыми ақпаратты статистикалық өңдеу арқылы зерттейтін пән. Гуманитарлық және әлеуметтік ғылымдарда тек жарияланымдардың саны мен олардың дәйексөздерін өлшеуге болады. Мұндай көрсеткіштер «библиометриялық» деп аталады. Ғалым өнімділігінің жалпы қабылданған өлшемі - Хирш индексі. Хирш индексі - дәйексөздермен өлшенетін басылымдардың саны мен олардың сұранысының арасындағы тепе-теңдіктің бір түрі. Көрсеткіште көптеген сыншылар бар. Хирш индексі дәйексөздер санын теңестіретін сияқты.

13. Халықаралық рецензияланған журналдарда ғылыми еңбектердің жариялануы.

Ғылыми басылым - бұл ғылыми зерттеу, ғылыми әдіс шеңберінде жасалған теориялық қорыту нәтижесінде жасалған еңбек. Бұл бұқаралық ақпарат құралдары арқылы ақпаратты қоғамға жеткізу және ғылыми жарияланымдарға орналастыру. Ғылыми басылым ғалымдарға, зерттеушілерге және мамандарға ғылымның әр түрлі салаларындағы соңғы жетістіктер туралы

хабарлауға, сондай-ақ ашылуға арналған паритетті бекітуге арналған. Бүгінгі күнге дейін ғылыми жұмыс жарияланғанға дейін аяқталған болып саналмайды.

14. Ғылыми зерттеулерді қосымша қаражаттандыру.

«Фандрайзинг» күрделі термин-тұжырымдама ағылшынның екі сөзінен - Fund (Fund, money) және жинау (жағдайды көтеру, жағдайды жақсарту, жалақыны көтеру) сөздерінен қалыптасады. Осылайша, ғылыми зерттеулерді қосымша қаржыландыру туралы, оның көмегімен адам өмірінің белгілі бір саласындағы жағдай жақсаратын қорлармен өзара әрекеттесу туралы сала.

15. Зерттеу нәтижелерін денсаулық сақтау практикасына практикалық беру механизмдері.

Бүкіл әлемде қарастаралатын проблемалардың бірі Денсаулық сақтау саласында бюджеттік шығындарды және жүйеге бөлінген қаржылық ресурстарды тиімді пайдалану. Денсаулық сақтауды қамтамасыз етудің мақсаты - барлық адамдардың қазіргі кездегі экономикалық күйреу немесе кедейлену қаупінсіз профилактика, денсаулықты нығайту, емдеу, оңалту және паллиативті көмек қызметтерімен бірге қажетті медициналық көмекке қол жетімділігін ғылыммен ұштастырып қамтамасыз ету.

Емтихандық тапсырмалардың мазмұны:

Кейс тапсырмалары бойынша 1 кейс-тапсырма беріледі. Кейс бойынша берілген тапсырмаларға жауап жазу қажет. Жауапты электронды түрде word форматында жазу қажет. Мысалы: 1-кейс-тапсырма: Жауабы:

Тапсырма: 1.....

2.....

Емтихан тапсырмалары (кейс-тапсырма) Мудл жүйесі 0-дік аптаға салынады. **Емтихандық жұмыс автоматты түрде жұмыстың шынайылығына тексеріледі**, арнайы антиплагиатқа тексеру түймесін басу қажет. Антиплагиат.ру сервисі: PDF форматында салу қажет. Жүктелген файлдың мөлшері 100 Мб-тен аспауы қажет. Жұмыстың шынайылығы **50%-дан кем болмау керек!**

Берілген 1 кейс-тапсырманы семинарда алған білімдерін қолдана отырып, жазбаша жауап жазып, ойын қорытындылайды. Жалпы гигиена пәні бойынша өткен тақырыптар бойынша мәліметтерге көбірек көңіл бөлу қажет. Кейс-тапсырманы максималды бағалау: 100 балл.

Бағаларды қою критерийлері

Дәстүрлі баға	балл	Жұмыстың сипаты
Өте жақсы	90-100	Жұмыс өз бетінше және жоғары деңгейде орындалды ғылыми-әдістемелік деңгейде. Жауап мәтіні студенттің қабілетті екенін көрсетеді рефлексирлеу (бағалау және өңдеу) игерілген ғылыми әдістер мен тәсілдер қызметін, сондай-ақ ұсынуға қабілетті тұжырымдамалар, модельдер және жаңа тәсілдер мен кәсіби қызметтің құралдары. Жұмыс ұқыпты орындалған, студент кәсіби терминология және ғылыми жұмыстарды біледі.
жақсы	75-89	Жалпы жұмыс жақсы жазылған, бірақ тақырып сұрақтары толық ашылмаған. Жұмысында кейбір қателіктер жіберілген, бірақ негізгі мазмұнды жұмысқа жатады. Жауап материалдың білімі мен түсінігі кемінде 75%-ды ашады.
қанағаттанарлық	50-74	Тапсырма толығымен орындалды, бірақ проблеманы шешуде талдау дағдылары толық ашылмаған. Автор ғылыми зерттеу әдістемесін жеткілікті меңгермеген. Жауапта жіберілген қателіктерге қатысты, мәселенің негізгі мазмұнын көрсетпеді.
қанағаттанарлықсыз	0-49	Тапсырма орындалмады немесе кемінде 50%. Тапсырма дұрыс орындалмады

Ұсынылатын әдебиеттер

Негізгі әдебиеттер:

1. Ричард Ньютон. Управление проектами от А до Я. Перевод с англ. - М. Альпина Бизнес Букс, 2007.- 180с
2. Лудченко А.А., Лудченко Я.А., Примак Т.А. Основы научных исследований. Учеб. пособие / Под ред. А.А. Лудченко. — 2-е изд., стер. — К.: О-во "Знания", КОО, 2001. — 113 с.
3. М.С.Мокий. Методология научных исследований. Учебник для магистров. - М. : Издательство Юрайт, 2015. - 255 с. - Серия : Магистр.
4. Guide to the project management body. Fourth Edition. Project management institute. 2008.

Қосымша әдебиеттер:

1. Дж.Льюис. Управление командой: как заставить других делать то, что вам нужно. Спб. Питер, 2004.- 160 с.
2. Закон Республики Казахстан о науке *(с изменениями по состоянию на 13.01.2014 г.)*.
3. Закон об авторском праве и смежных правах РК.
4. Приказ Министра здравоохранения Республики Казахстан от 23 августа 2013 года № 485 Об утверждении Концепции развития медицинской науки до 2020 года.
4. Постановление Правительства Республики Казахстан от 25 мая 2011 года № 575 Об утверждении правил базового, грантового, программно-целевого финансирования научной и (или) научно-технической деятельности.

Интернет-ресурстар:

1. Глобальный альянс вакцин и иммунизации (<http://www.gavialliance.org>)
2. Новости вакцинопрофилактики. Вакцинация (<http://www.privivka.ru/info/bulletin>)
3. Центры контроля и профилактики заболеваний США (CDC) (<http://www.cdc.gov>)